

Není to tak dávno, co se mne v jednom polygrafickém podniku ptali, jestli nevím o nějakém zdroji levnějšího etiketového papíru a v dalším rozhovoru pak požadavek konkretizovali – „...aby to bylo něco, jako býval Kameničák“. Nu a to byl ten správný špek, na který já obvykle skáču – co to je ten Kameničák a proč „býval“? Petr Novotný hledá už poněkolkáté odpovědi na bolestné otázky spojené s vymíráním našich papíren.

Česká Kamenice aneb zde bývala papírna

Ale pěkně popořádku. Historické prameny kladou vznik papírny v České Kamenici podle zachované rytiny do roku 1853. Krásná hlavní budova s věžičkou již neexistuje a jen pamětníci ji dokáží lokalizovat do místa poblíž dnešních papírenských strojů č. 1 a 2.

Odkaz dravého podnikatele

První zmínky o výrobě papíru v České Kamenici je však možno vystopovat již dříve – váží se ke jménu **Jan Jiří Asten**. Tento potomek po několika generacích uselého českokamenického rodu vyvíjel v kraji činnost zpočátku související spíše se sklářstvím a obchodem se sklem. Teprve později, když výroba a prodej skla začaly lehce stagnovat, začal se

Jan Jiří pouštět i do ostatních oblastí tehdejší výroby. Soudě podle historických pramenů, byl J. J. Asten člověk, kterého bychom dnes nazvali dravým podnikatelem. Svoje představy dokázal realizovat nehledě napravo ani nalevo; „loboval“ u kamenického magistrátu, u vrchnostenského úřadu i u samotného císařpána. A už vůbec mu nedělalo problémy něco, co bychom dnes nazvali stavebním povolením, takže když mu byla žádost o povolení stavby papírny, pily a rašplovny dne 18. 12. 1835 schválena, měl už základy továrny dávno hotovy. V článku „O vzniku a počátcích českokamenické papírny“ od Dr. Miloslava Košťála, který jsem získal díky panu Hlavničkovi z tamějšího Městského úřadu, se můžeme dočíst že: *Podle tradovaných zpráv začala vý-*

stavba roku 1838 a zakončena byla roku 1840. K výrobě papíru byl instalován 1 papírní stroj, ještě na vodní pohon, který vyrobil ročně 8 580 rysů papíru v ceně 16 657 zl. Podniku, kde bylo zaměstnáno 19 dělníků, se po počáteční pokusné výrobě dostalo dne 29. prosince 1842 Zemského oprávnění k trvalému provozování papírny.

Téměř sedmdesátiletý J. J. Asten předal roku 1855 továrnu svému synovi, ten však, přestože se v roce 1863 spojil s podnikatelem **Janem Eduardem Dörfelem** z Varnsdorfu, nestačil držet krok s konkurencí a technickým pokrokem. Výsledkem byl úpadek a prodej českokamenické papírny v dražbě.

Papírna na vzestupu

Pojmenovat kupce a dalšího vlastníka papírny můžeme až r. 1867, a to díky Papírenskému almanachu z r. 1929, kde se dočítáme že: *Tolik jest však jisto, že továrna a její stav, jak ji pan Ignác Fuchs získal v dražbě roku 1867, nemohla ani svou velikostí ani dokonalostí i na tehdejší poměry imponovati.*

Počátek 70. let však znamenal pro český průmysl a tím i kamenickou papírnu velký rozmach. Továrnu převzal pan Robert Fuchs, ten zrekonstruoval starý papírenský stroj (PS 1), postavil dokonce i jeden nový (PS 2) a uvedl do provozu malou celulózkou. S tímto zařízením, spolu se 6 holandry, parním strojem, bělínou, barvárnou, třídírnou a potřebným řemeslnickým zázemím vyrábí kamenická papírna

dřevité a jemné balicí papíry až do počátku nového století. A v něm příznivý vývoj pokračuje. Pan Robert Fuchs v tom zřejmě umí chodit a hlavně zná požadavky tehdejšího trhu a ví, jak jim vyhovět. Opouští hadry jako surovinu, takže vlákninovým zdrojem se postupně stává pouze sulfitová buničina a dřevovina. Celulózka již v Kamenici funguje (a dokáže napěnit Pryšský potok a tím i říčku Kamenici tak, že jsou z toho turisté v Hřensku pěkně vyděšeni), a právě v roce 1901 k ní přibývá moderní a daleko čistotnější dřevobrusárna. Rok 1920 znamená další přírůstek v podobě PS 3 a další rozmach výroby.

To je již českokamenická papírna akciovou společností v čele s bratry **Herbertem a Karlem Fuchsovými**, kteří se, stejně jako jejich otec Robert, podepisovali **Fuchs – Robětín**. Karel se stal po otci též předsedou Hospodářského sdružení průmyslu papíru v Praze a předsedou papírnického odboru technického muzea v Praze.

Poslední etapou v historii továrny, kdy dobrá finanční situace napomáhala technicko–hospodářskému rozvoji

podniku, bylo rozmezí let 1934 – 1938, tedy období do začátku

2. světové války, kdy zde byl mimo jiné uveden do provozu poslední papírenský stroj – PS 4.

I později došlo k několika větším investičním akcím. Po válce byla rekonstruována kotelna, podstatně se zlepšilo sociální zázemí zaměstnanců a přibyla i čistička odpadních vod, takže již zmínění turisté se na svých lodičkách plavili opět po řece Kame-

nici a ne po zředěném sulfitovém výluhu.

Ach ty naše tunely...

Pobdobí po roce 1948 je většině z nás důvěrně známo, a tak si umíme představit, že další vývoj v České Kamenici běžel podle celostátně uznávaných zvyklostí. Pětiletky, plánovitě hospodářství, reálný socialismus a vedoucí >>

úloha Strany ve slovníku normálního člověka znamenaly plané řeči, chaos ve výrobě, přezaměstnanost a nedostatek financí téměř na všechno. Zde stojí za zmínku ještě jeden historický fakt. Málokdo totiž ví, že svůj pozdější název si právě od papírny v České Kamenici vypůjčil i náš tehdejší největší papírenský výrobce, když ji v roce 1958 ustanovil svým závodem. Od znárodnění do zmíněného roku 1958 se totiž kamenická papírna jmenovala **Severočeské papírny n. p. Česká Kamenice**; po spojení s nově vzniklou papírnou ve Štětí a několika dalšími papírnami (Bělá p. Bezdězem, Hejnice, Jesenný, atd.) tak dala jméno celému papírenskému podniku SEPAP. Bouřlivý podzim roku 1989 zastihl papírnu ve stavu, kdy, stejně jako mnoho jí podobných, by kromě revoluce potřebovala ještě rekonstrukci. Zubozžené výrobní prostředky v čes-

nýlky“. Vydrží chvilku – půl roku, rok a jak hlasitě přišli, tak potichu odcházejí. A ve svých obrazně řečeno naditých aktovkách si odvázejí to, co dokáží za ten půlrok či rok z té či oné papírny vydolovat. I Českou Kamenici pár takových prošlo.

Ani poslední pokus nevyšel

Ten poslední, se kterým jsem se v Kamenici a později v Praze sešel, abychom si o osudu a budoucnosti papíren popovídali, byl z trochu jiného těsta. Pan Martin Červinka už na první pohled není papírenský diletant. Ač Čech, žil v Bulharsku a byl jednatelem konsorcia firm **Transpedia**, zabývajícího se výkupem a zpracováním druhotných surovin, takže bylo již po několika větách zřejmé, že si toto konsorcium nekoupilo v Čechách papírnu na hraní.

práce provedli provozní kalkulaci a zjistili, co by bylo ještě nutné financovat, aby se továrna dostala na běžný standard nejen z hlediska výrobního, ale také s ohledem na vody, energii, čistotu ovzduší, bezpečnost práce, kvalitní surovinovou základnu, zařadili zpátečku.

Zbudou jen nostalgické vzpomínky

Je úterý 16. 6. 2002 a já stojím na kopci nad papírnou, v troskách vily, která kdysi patřila rodině Fuchsů – Robětínů a v jejíž zahradě, v rodinné hrobce, někteří z nich odpočívají. Dole pode mnou leží papírna, o níž všichni víme, že se v ní již nikdy papír vyrábět nebude. Přijdou pyrotechnici, demoliční čtyry, buldozery a další kus papírenské historie

kých papírnách revolučním sametem nevyspravíš, a tak tu dobu kvasu, optimistických vizí a vzápětí prudkých pádů leckterá z nich prostě neustála. Smůla se začala lepit i na vrata kamenické papírny. Její přetransformovaná matka – Severočeské papírny a. s. – ji 1. 7. 1992 odložila a ponechala svému osudu jako **akciovou společnost Papírna Česká Kamenice**.

A další scénář? Často se v duchu ptám, kolikrát budu ještě na svých toulkách českými papírnami poslouchat tu smutnou a hlavně stále stejnou story o blahobytných strýcích, kteří přijíždějí v drahých kočárech a s rozmáchlými gesty nabízejí záchranu, práci a prosperitu papírně, blízkému okolí, ba někdy i celému regionu. Většinou toho mnoho nedokážou; co však umějí perfektně, je oblíbená česká společenská hra – „na tu-

Balící papír šedák, kloboukový papír, dutinkový karton, toaletní papír. To byla představa, s jakou se, spolu s technologem, mechanikem, mistrem, a jánevímčímještě v jedné osobě panem Josefem Veselým a několika nadšenci pustili do díla. Seznam závad, které se někdy jeví spíše jako technologické katastrofy, byl tak dlouhý, že si jej mohli psát u převíječky na roli papíru. Normální dnešní podnikatel by okamžitě zahodil flintu do obilí, nasedl do BMW a odjel ku Praze. Tihle ne. Bojovali urputně a o to víc je zlé, že tu bitvu nakonec nevyhráli. Ale aspoň to zkusili! Nerozprodávali fabriku „nastojato“ a neprali v ní žádnou měnu. Naopak – zprovoznili dva papírenské stroje, včetně příslušenství – mletí, třídění atd., výrobní kapacitu PS 2 měli pokrytou odbytem na 100%! Ale to bylo bohužel málo. Když si jejich chleboďárci po půlroce

zmizí v nenávratnu. Možná je to tak správně, vždyť staré musí ustoupit novému a já jsem poslední, kdo by se bránil technickému pokroku. Jenom prostě nevím, jestli někdy v zápalu boje nevykléváme s vaničkou i dítě. A propos – dlužím vám jedno vysvětlení ze začátku tohoto článku. Kameničák byl žargonový výraz pro středně jemný natíraný papír, ne nepodobný dnešnímu LWC papíru, na který se v 70. až 90. letech tiskla kromě etiket i řada časopisů, například Československá televize, Žena a móda či Dikobraz. Pamatujete? Vyráběl se pouze v České Kamenici, na PS 4, natíráním ve stroji na billblade coateru. Dnes se na takovéto papíry tiskne hlavně tzv. mailing – reklamní letáky, jimiž vám reklamní agentury plní dopisní schránky. Tiskárny ho spotřebují obrovská množství. Dovážel se, tuším, hlavně ze Skandinávie...